

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

**Kriminalomsorgen Innlandet, avd.
lavere sikkerhet, Valdres**

10. februar 2026

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen.....	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Generelt om Valdres fengsel og innsattbefolkningen	4
2.2. Leieforhold og personvern	4
2.3. Bruk av tolk	5
2.4. Religionsutøvelse.....	6
2.5. Samhandling mellom innsatte og ansatte.....	6
2.5.1. Øyrådet	6
2.5.2. Kommunikasjonsflyt i fengselet	7
2.6. Tid utenfor cellene	7
2.6.1. Innlåsnings.....	7
2.6.2. Sysselsettings- og aktivitetstilbud	8
2.7. Kontrolltiltak	9
2.8. Selvdropsrisiko og selvdrap	9
2.9. Tilgang til helsetjenester	10
2.10. Kontakt med omverden	11
2.11. Tilbakeføringsarbeid	12
3. Tilsynsrådets anbefalinger.....	13
4. Tilbakemelding og oppfølging.....	15

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.¹

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.²

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.³

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Tirsdag 10. februar 2026 var Tilsynsrådet på tilsyn i kriminalomsorgen Innlandet, avdeling lavere sikkerhet, Valdres (heretter Valdres fengsel) fra kl. 10:00 til 16:00.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Tonje Lilaas Larsen (2. nestleder)
- Espen Bjorli (lokalt medlem)
- Malin Jäger (lokalt medlem)
- Elisabeth Røste (sekretariatet)

Valdres fengsel ble varslet om tilsynsbesøket i brev 17. desember 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra innsatte før, under og etter tilsynet samtaler med ansatte, egne observasjoner, og mottatt dokumentasjon. Fengselet var godt forberedt og bisto velvillig under gjennomføringen av tilsynet.

¹ Straffegjennomføringsloven § 9 a.

² Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

³ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Generelt om Valdres fengsel og innsattbefolkningen

Fengselet i Valdres er en underavdeling ved kriminalomsorgen Innlandet, og ligger i Vestre Slidre kommune. Fengselet har lavere sikkerhetsnivå, og ordinær kapasitet på 25 plasser til menn. Innsatte ved Valdres fengsel har som regel en gjenstående soningstid på mellom fem måneder og to år.

På tidspunktet for tilsynet hadde fengselet 24 innsatte i et aldersspenn på 21 til 67 år. Fengselet har innsatte med tilhørighet til mange ulike kommuner i store deler av Østlandet. Det er omtrent like mange innsatte som begynner soningen ved Valdres fengsel, som innsatte som er overført dit fra andre fengsler. Tilsynsrådet fikk informasjon om at fengselet alltid har en dialog med domfelte i forkant av innsettelsen.

På grunn av dobbeltceller, opplyser fengselet at de til tider sliter med å fylle opp plassene fordi de fleste innsatte ønsker å bo på enkeltceller.

Fra januar 2025 til januar 2026 hadde fengselet ingen innsatte under 18 år, men ni innsatte mellom 18 og 24 år. På tilsynstidspunktet hadde fengselet seks innsatte mellom 18 og 24 år.

Fengselet hadde ingen ungdomsansvarlig, men en betjent hadde et særskilt ansvar med å følge opp fire av de unge innsatte. Den særskilte oppfølgingen går blant annet ut på å motivere til å gjennomføre BRIK-kartlegging og sørge for rask kommunikasjon med Nav og videregående skole.

Det arrangeres ingen spesielle aktiviteter i fengselet som er rettet mot unge. Fengselet fokuserer i stedet på å ha en variasjon i aktiviteter som passer for alle aldre. Noen av aktivitetene som gjennomføres er blant annet kino, handleturer, aking eller turer ut på kafé.

Tilsynsrådet viser til kriminalomsorgens fagstrategi om unge domfelte og innsatte i alderen 18-24 år, som sier at «kriminalomsorgen skal tenkte nytt og jobbe annerledes for å sikre en bedre fremtid for unge mennesker som er dømt for kriminalitet».⁴ Tilsynsrådet har mottatt informasjon om at flesteparten av de innsatte mellom 18 og 24 år i Valdres fengsel verken opplevde å bli motivert, få oppfølging, råd og karriereveiledning eller et individuelt tilpasset innhold og progresjon.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- sikrer at innsatte mellom 18 og 24 år får tilstrekkelig oppfølging.

2.2. Leieforhold og personvern

Valdres fengsel er plassert på en privateid øy. Fengselet eies ikke av Statsbygg, men eies av grunneieren og leies ut til kriminalomsorgen. Eierne av øya bor selv på fengselsområdet, og må passere fengselsbommen og uteområdene i fengselet for å komme seg til og fra boligen sin.

Eieren har signert taushetserklæring, men eierens besøkende kan oppholde seg på området uten taushetserklæring. Tilsynsrådet er kritiske til at utenforstående kan observere og oppholde seg i nærheten av innsatte uten taushetsplikt.

⁴ Kriminalomsorgens fagstrategi om unge domfelte og innsatte 18-24 år (2021-2026).

Tilsynsrådet har sett fengselets leiekontrakt med grunneier. Etter kontrakten plikter utleier «å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han gjennom leieforholdet får vite om Leietaker, Leietakers ansatte, klienter eller kontraktsmotparter».⁵ Tilsynsrådet ber derfor om tilbakemelding på hvordan kriminalomsorgen følger opp utleierens forpliktelser. Tilsynsrådet ber også om tilbakemelding på om de innsatte er kjent med dette før de overføres eller innkalles til soning i Valdres fengsel.

Tilsynsrådet har også fått informasjon om at Valdres fengsel publiserer bilder fra fengselet på Facebook, hvor innsatte som ikke har samtykket til det er med på bildene. Tilsynsrådet oppfattet at innsatte er ukomfortable med dette selv om bildene er sladdet. Fengselet bør unngå å publisere bilder på offentlige nettsider, der innsatte som ikke har samtykket til det er med på bildene.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- unngår å publisere bilder av innsatte som ikke har samtykket til det, på offentlige nettsider.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan kriminalomsorgen følger opp utleierens forpliktelser.
- om innsatte som skal sone i Valdres fengsel blir informert om at tomteeiers besøkende ikke signerer taushetserklæring.

2.3. Bruk av tolk

Fengselet rapporterte at de brukte 0 kroner på tolk i 2025. Ved tilsynsbesøket hadde fengselet utenlandske innsatte, og informerte om at de fortsatt hadde brukt 0 kroner på tolk på daværende tidspunkt.

På tidspunktet for tilsynet var det flere innsatte som i liten grad forstod eller gjorde seg forstått på norsk eller engelsk. Fengselet opplyste om at de ikke hadde benyttet tolk i innsatssamtale, eller ved kartlegging av innsatte med andre språkbakgrunner enn norsk. Tilsynsrådet fikk også informasjon om at tolk ikke hadde blitt brukt i samtaler med helseavdelingen. Tilsynsrådet oppfattet at innsatte ønsket tolk i slike samtaler, og at de ikke har fått tilbud om det.

Fengselet informerte om at de brukte medinnsatte til å tolke i situasjoner hvor de mente det var behov for det, og Tilsynsrådet fikk inntrykk av at fengselet unngår å bruke tolk på grunn av kostnadene dette medfører.

Valdres fengsel skal bruke «tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste».⁶ Fengselet bør, så langt mulig, ikke legge opp til at fengselet får hjelp av medinnsatte til å tolke, spesielt når det gjelder sensitive opplysninger. Tilsynsrådet bemerker også at innsatte som kan gjøre seg forstått i enkle ord, likevel kan ha behov for tolk for å forstå mer kompliserte vedtak.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må fengselet benytte tolk.

⁵ Utdrag fra leiekontrakt for Kriminalomsorgen Innlandet avdeling Valdres, s. 16, punkt 27.1.

⁶ Tolkeloven § 6 første ledd, jf. § 2 andre og tredje ledd.

2.4. Religionsutøvelse

Valdres fengsel har en prest som er til stede hver onsdag. På fengselsområdet er det plassert et lite hus, kalt «håp». Huset er prestens rom, og brukes til samlinger eller samtaler med innsatte. Huset brukes i liten grad på vinterstid på grunn av dårlig oppvarming.

Fengselet informerte om at det skal arrangeres ramadan for de innsatte, og at det er presten som skal ha ansvaret for gjennomføringen av feiringen. Fengselet ga uttrykk for at det ikke har vært behov for imam, men at presten kontakter en ved behov.

Tilsynsrådet mottok informasjon om at de innsatte ønsker seg kontakt med imam, særlig i forbindelse med ramadan.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- tilkaller imam når innsatte ønsker det, og aktivt spør om det er ønskelig.

2.5. Samhandling mellom innsatte og ansatte

2.5.1. Øyrådet

Fengselet har ikke et kontaktutvalg, men en innsattrepresentant og en vara som til sammen danner «øyrådet». Tilsynsrådet ble informert om at det er få innsatte som melder seg til rollen, ofte på grunn av lite kjennskap til hva det innebærer eller at de innsatte har korte dommer. Øyrådet hadde nylig fått på plass en vara ved tilsynsbesøket.

Innsattrepresentanten går rundt på brakkene og samler inn problemstillinger og spørsmål fra de andre innsatte. Representanten utformer deretter et skriftlig dokument som blir overlevert til fengselsleder, som etter gjennomgang leverer tilbake et skriftlig svar. Representanten gjennomfører deretter et felles møte med alle de innsatte, hvor problemstillingene og svarene gjennomgås. Tilsynsrådet fikk opplyst at det er mye jobb for representanten med øyrådet dersom det skal være en tilfredsstillende ordning, og fikk inntrykk av at representanten hadde behov for en dag i uken med øyråd-arbeid.

Tilsynsrådet oppfatter at løsningen har fungert dårlig frem til nylig, og at det arbeides fra de innsattes side for å forbedre ordningen og samarbeidet mellom innsatte og fengselsledelsen. Øyrådet hadde tatt opp flere ønsker til fengselet, hvor Tilsynsrådet vurderer at fengselet ikke hadde gode nok begrunnelser for å avslå. Tilsynsrådet mener at avslag som påvirker de innsattes hverdag, må være tilstrekkelig begrunnet.

Øyrådet og fengselsledelsen har ingen faste møtepunkter, og kommuniserer i stor grad skriftlig om problemene som tas opp.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- tilrettelegger for fysiske møter mellom øyrådet og fengselsleder med et jevnlig, fast tidspunkt.

2.5.2. Kommunikasjonsflyt i fengselet

Tilsynsrådet har informasjon om at innsatte er misfornøyde med informasjonsflyten i fengselet. Fengselet benytter samtalelapper mellom innsatte og betjenter for å overlevere beskjeder, men Tilsynsrådet oppfatter at det er ulik praksis blant de ansatte på om de innsatte får skriftlig eller muntlig svar på henvendelsene sine. For eksempel oppfattet Tilsynsrådet at flere innsatte opplevde at de ikke fikk svar på forespørsler om tid i servicetorget (PC-rom), og fengselet opplyste at de ikke fører noen oversikt over hvilke innsatte som spør om å få benytte seg av servicetorget.

Det er ifølge fengselet de innsattes ansvar å gå innom vakta for å sjekke om det har kommet post eller beskjeder til dem. Fengselet har samtidig gitt beskjed til innsatte om at for mye trafikk i vakta skal unngås. Tilsynsrådet mener at dette er et system som kan glippe, og at fengselet bør sikre en felles praksis blant betjenter knyttet til hvordan beskjeder til de innsatte skal formidles.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- innfører en felles praksis blant betjentene om hvordan beskjeder til de innsatte skal formidles.
- ser på andre muligheter til å informere de innsatte om at de har mottatt beskjeder og post.
- holder oversikt over hvilke innsatte som ønsker å benytte servicetorget.

2.6. Tid utenfor cellene

2.6.1. Innlåsnings

Etter straffegjennomføringsloven § 17 første ledd har innsatte som utgangspunkt rett til fellesskap med andre innsatte. Begrensninger i retten krever hjemmel i lov.⁷ Den europeiske torturforebyggingskomiteen (CPT) anbefaler at alle innsatte tilbys minimum åtte timer utenfor cella.⁸

Graden av fellesskap den enkelte innsatte får, avhenger i hovedsak av dagsplanene i fengslet, og særskilte vedtak om utelukkelse fra fellesskap. Også den innsattes valg om ikke å delta i fellesskap (selvisolasjon) har betydning for mengden fellesskap for den innsatte.

Innsatte i Valdres fengsel låses ikke inn på cellene, men har selv mulighet til å låse døren til egen celle. Fengselet informerte om at innsatte selv velger hvor mye de ønsker å delta i fellesskapet, og at noen innsatte velger å delta i «småfellesskap» hvor en liten gruppe samles på treningsrommet eller biblioteket.

Fengselet ber om at de innsatte er tilbake på cellene sine senest klokken 23 på hverdager og klokken 24 i helger. Fengselet har tellinger av de innsatte fire ganger om dagen, hvor de innsatte stiller opp utenfor brakkene.

⁷ Grunnloven § 113.

⁸ Europarådet: Komiteen for torturforebygging (CPT) (2017), avsnitt 58.

2.6.2. Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Fengselet skal legge til rette for at de innsatte får et aktivitetstilbud.⁹

Straffegjennomføringsloven regulerer ikke innholdet eller mengden av dette tilbudet, men det skal gjøres «så langt det er praktisk mulig».¹⁰

Valdres fengsel rapporterte om en aktivitetsprosent på 100 i 2025. Fengselet tilbyr generelt mye utearbeid, med gårdsarbeid, dyrking og fiske på sommerhalvåret, og snømåking og strøing på vinterhalvåret. De innsatte arbeider fra klokken 8 til 15 på hverdager. Fengselet informerte om at de kartlegger de innsatte slik at de ikke nødvendigvis settes til det arbeidet de er gode på, men det de har lyst til å holde på med selv.

Fengselet dyrker mye frukt og grønnsaker, og opplyste om at de på tilsynstidspunktet hadde gjort klart 14 700 stemorsplanter som senere skulle pottes om i drivhuset. De innsatte holder også på med å produsere og tove sitteunderlag, skjærer ut og maler låveroser, mekker på biler og bygger fuglekasser og kjelker. Fengselet tilbyr ikke fagbrev ved mekanisk verksted, men informerte om at de jobber for at de innsatte skal kunne fullføre eller starte på fagbrev etter endt soning. Fengselet utsteder kompetansebevis som de innsatte kan ta med seg videre.

Tilsynsrådet fikk informasjon om at de innsatte nylig hadde produsert en reklamefilm i forbindelse med de nye kjelkene som skulle selges gjennom Prisonmade fra slutten av februar. Innsatte har også mulighet til å delta i renhold og på kjøkken.

Valdres fengsel har en skolekoordinator, og tilbyr malekurs, norsk-kurs, samfunnsfag (på Teams med Valdres videregående skole), og keramikk-kurs. Noen innsatte er også privatister, og studerer på egenhånd og tar eksamen ved Valdres videregående skole for å forbedre karakterer. Fengselets klasserom var i bruk av innsatte på tegnekurs ved tilsynsbesøket, og tegningene ble hengt opp på rommets vegger.

Utenom tiden i arbeid og på skole kan de innsatte bevege seg fritt rundt på området. Dersom de innsatte ønsker å bevege seg lenger ut på øya, må de gi beskjed til betjentene før de går og når de er tilbake, etter maks 90 minutter. Rundt øya finnes en sti som de innsatte kan benytte til fotturer. Det trækkes også opp skiløype av innsatte på vinterstid, men fengselet fortalte at Røde Kors også kan stille opp med oppkjøring av skiløyper. Ved stien finnes også en gapahuk de innsatte kan benytte.

I tillegg til arbeidsdrift og skole, gjennomføres det fritidsaktiviteter utenfor fengselet. Hyppigheten av disse aktivitetene varierer ut fra hvor mange ansatte fengselet har på jobb til enhver tid. Fengselet hadde nylig ansatt en miljøterapeut som gjør at de i større grad har mulighet til å reise ut.

Fengselet hadde på tilsynstidspunktet ingen innsatte på frigang, men Tilsynsrådet oppfatter at fengselet har et tilfredsstillende nivå av antall fremstillinger til eksempelvis handling, og at fengselet organiserer dette på en god måte.

⁹ Straffegjennomføringsloven § 18.

¹⁰ Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd første punktum.

2.7. Kontrolltiltak

Valdres fengsel rapporterte om totalt 274 undersøkelser av celler, innsatte og eiendeler i 2025.

Fengselet forklarte at de har en felles rutine om at innsatte som kommer tilbake fra permisjon må ta utåndingsprøve. Spytt- eller urinprøve benyttes dersom fengselet har kjennskap til innsatte med rus-historikk. Fengselet har ikke kroppsskanner, og forklarte at innsatte visiteres ved gjennomgang av klær, samt håndholdt metalldetektor. Trinnvis kroppsvisitering gjennomføres ifølge fengselet kun ved mistanke eller tidligere kjennskap.

Fengselet gjennomfører daglig sjekk av celler og tilhørende safer. Fengselet sjekker om cellene er ryddige, og på fredager kontrolleres også vaskingen. Daglig sjekk blir gjennomført hver morgen når de innsatte har gått til jobb og skole. Fengselet kan i tillegg ta sporadiske kontroller med tilfeldig sjekk av cellene.

Hundetjenesten benyttes omtrent to ganger i året. Fengselet informerte om at det ikke har vært noen funn på flere år, kun markeringer. Ved besøk av hund gjennomføres det personsøk på oppstilling. Hundeføreren velger noen rom ut fra historikk i samarbeid med de betjentene som er til stede.

Fengselet forklarte at den hyppige kontrolleringen av innsatte kommer av at fengselet er åpent med gode muligheter for innsnugling. Fengselet forklarte tross et høyt antall undersøkelser, at de ikke hadde gjort funn av rusmidler eller brukerutstyr, og heller ikke våpen eller våpenlignende gjenstander.

Fengselet rapporterte om to forsøk på innsnugling, av sigaretter og mobiltelefon, som ble avdekket under besøk. Tilsynsrådet mener at antall funn ved visitasjoner tilsier at fengselet ikke har et stort behov for kontrollering.

Valdres fengsel har ikke sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng, men benytter en ventecelle/ «konsekvenscelle» i sjeldne tilfeller. Fengselet informerte om at de ikke hadde benyttet denne cellen på omtrent to år. Cellen har en seng, og et toalett og en vask av porselen. Cellen brukes derfor ikke når det fare for liv og helse.

Fengselet forklarte at innsatte har benyttet ventecellen i tilfeller hvor de er utrygge og ønsker å oppholde seg nærmere vakta. Dersom innsatte møter beruset i fengselet, forsøkes det løst på andre måter, ved å for eksempel plassere den innsatte på besøksrommet.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- tilpasser antall ruskontroller til behov.

2.8. Selvdrapsrisiko og selvdrap

Valdres fengsel rapporterte om null selvdrap, selvdrapsforsøk og alvorlige selvskadninger i 2025. Tilsynsrådet fikk informasjon om at det ble utarbeidet et skjema i fengselet for å kartlegge blant annet de innsattes behov for ivaretagelse av psykisk helse og seksuell helse. Skjema ble fylt ut av 12 innsatte. 10 av de 12 innsatte mente at de ikke hadde fått, eller visste om de hadde fått, den hjelpen de trenger for å ivareta sin psykiske helse.

Tilsynsrådet fikk oversendt fem gjennomførte kartleggingsskjemaer i forkant av tilsynet. I tre av de fem kartleggingene var det krysset av for risikofaktorer som innebærer at det skulle vært iverksatt tiltaksplaner, uten at det var blitt gjort. Ved spørsmål vedrørende dette, forklarte fengselet at det sannsynligvis ble foretatt individuelle vurderinger av samtalene med

de innsatte, og at betjentene i samråd med helse kom frem til at det i disse tilfellene ikke var behov for å opprette tiltaksplaner.

Tilsynsrådet er kritiske til at fengselet ikke følger rutinene om å opprette tiltaksplaner der innsatte har forhøyet selvdropsrisiko, og anbefaler at fengselet følger opp de innsatte slik rutinene tilsier. Etter Kriminalomsorgens retningslinjer skal tiltaksplan opprettes i slike tilfeller, og tiltaksplanen bør inneholde «tiltak som har som formål å få den innsatte til å avstå fra å skade seg selv eller ta sitt eget liv».¹¹

Fengselet kan overføre innsatte med forhøyet selvdropsrisiko til høysikkerhetsfengsler eller til lavsikkerhetsfengsler med bedre tilgang til helsetjenester og bemanning. Dersom fengselet kartlegger at det er behov for det, blir innsatte overført innen en til to dager. Ved tilsynstidspunktet hadde fengselet nylig overført en innsatt med selvdrapstanker til sykehus, da fengselet mente at de ikke hadde mulighet til å ta vare på den innsatte godt nok.

Tiltak som skal vurderes, og som også kan gjennomføres i lavsikkerhetsfengsler, er oppfølging fra ansatte i fengselet i form av samtaler og aktivisering, samhandling med helsetjenestene, økt kontakt med familie og nettverk mv.»¹²

Tilsynsrådet anbefaler at fengselet så langt som mulig følger opp innsatte med forhøyet risiko for å begå selvdrap eller selvskade. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet sikrer at innsatte som har forhøyet risiko for selvdrap og -skading, blir møtt med økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- følger rutinene for å opprette tiltaksplaner for innsatte som har forhøyet selvdropsrisiko.
- så langt det er mulig følger opp innsatte som utviser risikofaktorer for å begå selvdrap eller selvskading.
- sikrer at innsatte som har forhøyet risiko for selvdrap og skading, blir møtt med økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering.

2.9. Tilgang til helsetjenester

Ved Valdres fengsel er det en sykepleier som er tilgjengelig tre dager i uken. Både fengselet og sykepleieren har oppgitt at tilstedeværelsen burde vært større. Sykepleieren bruker mye av tiden sin i fengselet på medisindosering. Kontrollering av medisindosetter gjøres av en hjemmesykepleier, som også kommer innom ved behov på kveldstid og helger.

Innsatte har tilgang til lege en dag i uken. Dersom en innsatt har behov for lege på andre tidspunkter, kjører betjenter den innsatte til legekontoret i kommunen. På tilsynstidspunktet var legen sykemeldt.

Spesialisthelsetjenesten er tilstede i fengselet med en spesialisert sosionom to dager i uken, som er tilgjengelig for innsatte som har rett til behandling, eller som har spørsmål knyttet til behandling.

¹¹ Kriminalomsorgsdirektoratet, (2018), Forebygging og håndtering av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord i fengsel, punkt 5 sjette avsnitt

¹² Kriminalomsorgsdirektoratet, (2018), Forebygging og håndtering av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord i fengsel, punkt 5 sjette avsnitt

I tillegg har fengselet en spesialisert sosionom fra Vestre Slidre kommune avdeling psykisk helse en dag i uken. Dette er et lavterskel samtaletilbud for innsatte. Fengselet opplyste at tilbudet benyttes godt av de innsatte.

På tilsynstidspunktet var det fulle lister hos både den stedlige spesialisthelsetjenesten og hos psykisk helse. Fengselet forklarte at mye av kartleggingen og oppfølgingssamtalene med de innsatte gjennomføres her. Fengselet informerte om et godt samarbeid med legevakten, og forklarte at fengselet sender den innsatte i taxi eller ambulanse ved behov. Etter det opplyste benyttes legevakten sjeldent, omtrent to ganger i året.

Valdres fengsel forklarte at de ikke avlyser helsefremstillinger, men at disse kan bli flyttet på. Fengselet førte ikke oversikt over hvor ofte helserelaterte fremstillinger ble endret, og forklarte at det handler om prioriteringer. Fengselet tar en vurdering sammen med helse, på hvorvidt en fremstilling kan flyttes på. Fengselet informerte om at endringer skjedde mindre enn en gang i måneden.

Tilsynsrådet anbefaler at fengselet fører en oversikt over når og hvorfor helsefremstillinger flyttes på, og arbeider for å unngå flytting av helsefremstillinger.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- arbeider for økt kapasitet i helsetjenesten i fengselet.
- arbeider for at de innsatte får nødvendig bistand for å ivareta sin psykiske helse.
- fører en oversikt over når og hvorfor helsefremstillinger flyttes på.
- arbeider for å unngå flytting av helsefremstillinger.

2.10. Kontakt med omverden

Innsatte har rett til respekt for sitt privat- og familieliv.¹³ Begrensninger i adgangen til kontakt med familie og andre nærstående krever hjemmel i lov, og må være nødvendig og forholdsmessig. Det følger av straffegjennomføringsloven at innsatte som hovedregel skal kunne motta besøk og benytte telefon for å ringe innenfor tilmålt ringetid.¹⁴ Det er videre vanlig at innsatte tilbys mulighet til å gjennomføre digitalt besøk ved bruk av nettbrett i fengsel (videosamtaler).

Valdres fengsel har ingen trådløse telefoner, men to telefonbokser i messa som de innsatte kan ringe fra. På tilsynstidspunktet var telefonboksene under oppussing, og fengselet hadde blant annet skiftet til mer lydtette dører, og malt veggene. Fengselet forklarte at telefonsystemet som benyttes, Wind, er kostbart og at de har hatt en del problemer med skurring på de gamle telefonapparatene. på telefonlinjene. Tilsynsrådet mener at telefonboksene er utdatert og lite fleksibelt, i tillegg til at Wind er unødvendig kostbart. Innsatte ved lavsikkerhetsfengsel burde ha trådløse telefoner tilgjengelig på de forskjellige brakkene.

Innsatte ved Valdres fengsel har ubegrenset ringetid, og opplever sjeldent problemer med kapasiteten. Dersom innsatte ikke har nok penger, får de ringe med telefon i vakta som dekkes av fengselet.

Valdres fengsel tar imot besøk til innsatte fire dager i uken, herunder tirsdager, fredager, lørdager og søndager. Fengselet informerte om at de tilrettela for besøk som kom

¹³ Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 og Grunnloven § 102

¹⁴ Straffegjennomføringsloven §§ 31 og 32.

langveisfra, med helgebeseøk hvor besøket kan reise til og fra et hotell i nærområdet. Fysiske besøke har som regel en varighet på opptil to timer per dag.

Fengselet har to besøksrom, hvorav ett er tilrettelagt for besøke av barn. I besøksrommet for barn har de innsatte blant annet tilgang på leker og spill. Fengselet har også et uteområde tilknyttet besøksrommet, med sandkasse og huskestativ. Det er også satt av et uteområde til besøke av hund.

Besøksrommene overvåkes ikke, og låses ikke av fengselet ved bruk. De innsatte kan selv låse døren til besøksrommene dersom de ønsker det.

I tillegg til fysisk besøke kan de innsatte ha videobesøk i løpet av uka. Innsatte har i hovedsak tilgang til to timer med videobesøk, men kan få utvidet tid dersom det er rom for det.

Videobesøk kan også gjennomføres utenfor besøkstiden, enten på besøksrommet eller på ventecella hvis besøksrommene er opptatt. Både fengselet og de innsatte opplevde at tilbudet om videobesøk fungerte bra.

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- anskaffer trådløse telefoner som innsatte kan benytte ute eller på brakkene.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om skurring i telefonsamtaler fortsatt er et problem.

2.11. Tilbakeføringsarbeid

BRIK står for «Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen». Formålet er kartlegging av innsattes behov for tiltak som kan lette på tilbakeføring til samfunnet og et kriminalitetsfritt liv.

Valdres fengsel rapporterte at de gjennomførte 17 BRIK-kartlegginger i 2025, mens målet var 31. Fengselet forklarte at omtrent halvparten av de innsatte blir kartlagt i et annet fengsel før de kommer til Valdres. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på hvordan kartlegginger av innsatte, fra opphold i andre fengsler, benyttes i tilbakeføringsarbeidet i Valdres fengsel.

Tilsynsrådet fikk informasjon om at noen innsatte velger å vente en måneds tid før de gjennomfører kartleggingen, og at innsatte som kom i desember 2025 var i en kartleggingsprosess som foregikk på tilsynstidspunktet.

Kartlegging er et viktig verktøy i tilbakeføringsarbeidet. Når såpass mange innsatte ikke gjennomfører BRIK-kartlegging, mener Tilsynsrådet at fengselet må sikre at det likevel jobbes med de innsattes tilbakeføring på andre måter. Samarbeid med fromsorgskontorene om overføring til andre soningsformer er et slikt tiltak.

I 2025 hadde fengselet 15 overføringer til EK, tre overføringer til §12-soning og fire overføringer til overgangsbolig. Fengselet informerte om et godt samarbeid med fromsorgen, og at de har løpende kommunikasjon med det gjeldende fromsorgskontoret før innsatte overføres. Samtidig er det viktig at arbeidet med å sikre en god løslatelse påbegynnes før den innsatte overføres til fromsorgen, slik at bolig, sysselsetting og andre behov kan dekkes før løslatelsen.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan kartlegginger av innsatte, fra opphold i andre fengsler, benyttes i tilbakeføringsarbeidet i Valdres fengsel.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Valdres fengsel må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Generelt om Valdres fengsel og innsattbefolkningen

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- sikrer at innsatte mellom 18 og 24 år får tilstrekkelig oppfølging

Leieforhold og personvern

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- unngår å publisere bilder av innsatte som ikke har samtykket til det, på offentlige nettsider.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om innsatte som skal sone i Valdres fengsel blir informert om at tomteeiers besøkende ikke signerer taushetserklæring.

Bruk av tolk

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må fengselet benytte tolk.

Religionsutøvelse

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- tilkaller imam når innsatte ønsker det, og aktivt spør om det er ønskelig.

Øyrådet

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- tilrettelegger for fysiske møter mellom øyrådet og fengselsleder med et jevnlig, fast tidspunkt.

Kommunikasjonsflyt i fengselet

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- innfører en felles praksis blant betjentene om hvordan beskjeder til de innsatte skal formidles.
- ser på andre muligheter til å informere de innsatte om at de har mottatt beskjeder og post.
- holder oversikt over hvilke innsatte som ønsker å benytte servicetorget.

Kontrolltiltak

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- tilpasser antall ruskontroller til behov.

Selvdrapsrisiko og selvdrap

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- følger rutineene for å opprette tiltaksplaner for innsatte som har forhøyet selvdrapsrisiko.
- så langt det er mulig følger opp innsatte som utviser risikofaktorer for å begå selvdrap eller selvskading.
- sikrer at innsatte som har forhøyet risiko for selvdrap og skading, blir møtt med økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering.

Tilgang til helsetjenester

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- arbeider for økt kapasitet i helsetjenesten i fengselet.
- arbeider for at de innsatte får nødvendig bistand for å ivareta sin psykiske helse.
- fører en oversikt over når og hvorfor helsefremstillinger flyttes på.
- arbeider for å unngå flytting av helsefremstillinger.

Kontakt med omverden

Tilsynsrådet anbefaler at Valdres fengsel

- anskaffer trådløse telefoner som innsatte kan benytte ute eller på brakkene.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om skurring i telefonsamtaler fortsatt er et problem.

Tilbakeføringsarbeid

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan kartlegginger av innsatte, fra opphold i andre fengsler, benyttes i tilbakeføringsarbeidet i Valdres fengsel.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Valdres fengsel har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten 09.07.2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 04.08.2026, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.